ANKARA BAROSU
DERGİSİ

Yıl: 69 Sayı: 2011/4 ISSN 13009885

Tutuklama Tedbirine İlişkin Sorunlar	*Doç. Dr. Tuğrul KATOĞLU*
Şike Suçu	*Doç. Dr. Devrim GÜNGÖR*
İdari Yargıda Mahkeme Kararlarının Uygulanmasını Güçlendirici Alternatif Mekanizma Olarak Zorlayıcı Para Cezası	*Yrd. Doç. Dr. Bülent KENT*
Futbol Şirketlerinin Halka Açılması	*Dr. Necip Kağan KOCAOĞLU, Esq.*
Türk Hukukunda İmtiyaz Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği: 406 ve 5809 Sayılı Kanunlar Açısından Değerlendirilmesi	*Dr. T. Ayhan BEYDOĞAN*
Elektronik Tebligatın Kalitatif Yöntemle İncelenmesi	*Yrd. Doç. Dr. Özlem TÜZÜNER*
İlkel Cezalar ve Fiziksel Cezanın Başlıca Türleri	*Harry Elmer BARNES – Negley K. TEETERS Çeviren: Yrd. Doç. Dr. Devrim AYDIN*
Suçluların Geri Verilmesinde Vatandaşlığın Rolü ve Türk Vatandaşlığı Kanununun 28 inci Maddesinin Geri Verme Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi	*Dr. Ahmet ULUTAŞ*
Denizde Yolcu Taşıma Sözleşmesinde Taşıyanın Sorumluluğunun Sınırı	*Av. Salih ÖNDER*
Vicdani Ret Hakkı	*Arş. Gör. Hande Seher DEMİR*
Hükmün Açıklanmasının Ertelenmesinin (Geri Bırakılmasının) Hukuki Niteliği ve Ertelemeyi Kabul Edip Etmediğinin Sanığa Duruşma Devresinin Sona Ermesinden Önce Sorulmasının Hukuka Aykırılığı Üzerine	*Arş. Gör. Fahri Gökçen TANER*
Bir Alt Lige İndirme Cezasının Türk (Spor) Hukukunda Yarattığı Fırtına	*Prof. Dr. Selçuk ÖZTEK*
Pratikte AİHS Protokol No. 14'le Getirilen Yeni Kabuledilebilirlik Ölçütü	*Yrd. Doç. Dr. H. Burak GEMALMAZ*
Avukatlık Kariyeri Üzerine Düşünceler II	*Av. Şamil DEMİR*
Ceza Adaleti Usul Hukuku İlişkisi Ve Vicdani Kanaat	*Av. Ali KOYUNCU*
Kamu İhalelerine Katılmaktan Yasaklama Süresi, Sürenin Başlangıcı ve Hukuki Niteliği	*Volkan SIRABAŞI*
Yeni Yıl Kararları ile İlgili Sorun	*Anna RAPPAPORT*
Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. Maddesi Gerçekten Sanığın Lehine Mi?	*Av. Can LAFCI*

HAKEMLİ

ELEKTRONİK TEBLİGATIN KALİTATİF YÖNTEMLE İNCELENMESİ

Yrd. Doç. Dr. Özlem TÜZÜNER*

* Okan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

ÖZ

Tebligat Kanunu'na elektronik tebligat konusunda yeni bir madde eklenmiştir. Ancak bu madde derhal yürürlüğe girmeyecektir. Elektronik tebligat uygulaması, gerçek kişiler için bir yıl bir yıl; sermaye şirketleri için iki yıl sonra başlayacaktır. Elektronik tebligatın alt yapısı, Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü tarafından bir yıl içinde hazırlanacaktır. Tebligata elverişli bir elektronik adres vererek bu adrese tebligat yapılmasını isteyen kişilere elektronik yolla tebligat yapılacaktır. Anonim ve limited şirketlere, ayrıca sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlere elektronik yolla tebligat yapılması zorunlu olacaktır. Elektronik yolla tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Elektronik, tebligat, beşinci gün, bir yıl, iki yıl*

◆◆◆

ANALYSE OF ELECTRONIC NOTIFICATION BY METHODE QUALITATIF

ABSTRACT

A new article, on the subject of "electronic notification", has been added to "Notification Law", but the application will not start immediately. The application of the electronic notification will start, one year later, for people; two years later, for limited companies. The infrastructure of the electronic notice will be prepared by the Post Office General Directorate within one year. People, who give an address which is compatible for electronic notification and wants to be notified at this address, will be notified electronically. Joint stock companies, limited liability companies, and also limited liability companies whose capital is divided into shares needs to be notified electronically, has become mandatory. The electronic notification will remain at the e-mail address in effect for five days.

Keywords: *Electronic, notification (notice), five days, one year, two years*

I. GİRİŞ

Tebligat Kanunu'nda[1] değişiklik[2] yapılmak suretiyle, Türk Hukuku'na elektronik tebligat imkânı getirilmiştir (Teb. K. m. 7/a). Aynı değişiklik çerçevesinde, elektronik ortamda ilan da düzenlenmiştir (Teb. K. m. 29). Elektronik tebligat hakkındaki değişikliğin gerçek kişilere hitap eden kısmı, 19.1.2012 tarihinde; sermaye şirketlerine hitap eden kısmı, 19.2.2013 tarihinde yürürlüğe girecektir[3]. Elektronik ortamda ilan hususundaki değişiklik ise, 19.10.2011 tarihinde yürürlüğe girecektir[4]. Tebligat Kanunu'ndaki değişiklik Tebligat Tüzüğü'ne[5] yansıtılmamış; yönetmelik çıkarılması planlanmıştır (Teb. K. m. 7/a-5). Bu plana uygun olarak, Kayıtlı Elektronik Posta Sistemine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik[6] çıkarılmıştır. Bu yönetmelikle, kayıtlı elektronik posta adresi edinecek gerçek ve tüzel kişilere, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na ve kayıtlı e-posta hizmet sağlayıcılarına görevler yüklenmiştir. Esasen, kayıtlı e-posta sistemiyle e-tebligat arasında, hukuki ve teknik yönlerden bağlantı kurulmuştur. Ayrıca, Elektronik Tebligat Yönetmeliği Taslağı bulunmaktadır[7]. Bu taslakta, e-tebligatın ilkeleri belirlenmiştir: bilgi güvenliğinin sağlanması; kişisel verilerin korunması için gerekli tedbirlerin alınması; birlikte çalışabilirlik ilkelerine riayet edilmesi; kaliteli hizmet kalitesi sağlanması ve uluslararası standartların dikkate alınması (ETYT. m. 4). Taslakta ifade edildiği üzere, Elektronik Tebligat Yönetmeliği yürürlüğe girdiğinde, pozitif hukuk anlamında, e-tebligatın usul ve esasları tamamlanmış olacaktır (ETYT. m. 1).

Elektronik tebligat, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda[8], tanığın davet edilmesi çerçevesinde anılmaktadır (HMK. m. 243/3). Nitekim anılan hükmün gerekçesinde, tanığın elektronik yolla davet edilmesinin istisnai bir durum teşkil ettiği; "olağan prosedürde öngörülen tanığın davete rağmen gelmemesinin sonuçlarının, burada uygulama alanı bulmayacağı"

[1] RG. 19.2.1959, 101139; 7201 sayılı Tebligat Kanunu.

[2] RG. 19.1.2011, 27820; 6099 sayılı Tebligat Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

[3] Tebligat Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un yayımlandığı tarihten itibaren, ilk durumda, "bir yıl"; ikinci durumda, "iki yıl" sonra olarak yürürlük tarihi belirlenmiştir (m. 2, 18/a, 18/b).

[4] Tebligat Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un yayımlandığı tarihten itibaren dokuz ay sonra olarak yürürlük tarihi belirlenmiştir (m. 8, 18/c).

[5] RG.11.9.1959, 10303 5.12.1982 ve 5.10.1987 tarihli değişikliklere uygun olarak 7.11.2011 tarihinde www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/5043.html; www.alomaliye.com/tebligat_tuzugu.htm adreslerinden erişildi.

[6] RG. 25.8.2011, 28036.

[7] Elektronik Tebligat Yönetmeliği Taslağı'na, 29.12.2011 tarihinde, www.barobirlik.org.tr/dosyalar/duyurular/20111215_e-tebligatptt/E-TebligatYonetmeligi.pdf adresinden erişildi.

[8] RG. 4.2.2011, 27836; 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu.

belirtilmiştir[9]. Ayrıca, "Elektronik işlemler" başlıklı hükümde, "Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi" tanımlanmış; elektronik ortamda dava açılabileceği, harç ve avans ödenebileceği, dosya incelenebileceği belirtilmiş; güvenli elektronik imza ile gönderilen belgelerin tekrar fizikî ortamda gönderilmeyeceği açıklığa kavuşturulmuş; nihayet, elektronik ortamda yapılan işlemlerde sürenin gün sonunda biteceği kuralı getirilmiştir (HMK. m. 445).

Doktrinde, e-tebligat hakkında düzenleme yapılmadan önce, konu incelenmiş ve internet yoluyla tebligat için Tebligat Kanunu'nda değişiklik yapılması önerilmiştir. Internet adresini ve cep telefon numarasını veren kişilere tebligatın internet yolu yapılması; tebligatları bulunduğuna dair bir mesajın cep telefonlarına gönderilmesi ileri sürülmüştür. Internet ve cep telefonu gibi araçları aktif olarak kullanmayı tercih etmeyen kişilere, klasik tebligat usulleriyle tebligat yapılmaya devam edilmesi öngörülmüştür[10]. Tebligat Kanunu'na eklenen e-tebligat düzenlemesinin doktrindeki öngörü ve önerilere paralel olduğu ifade edilmelidir.

Tebligat, yasal bir işlemden ilgili kişinin haberdar edilmesini sağlamak için, yetkili makamın yazı veya ilan yoluyla yapacağı belgelendirme işlemidir. Başka bir deyişle, yasal bir işlem hakkında muhatabı bilgilendirmek amacıyla hazırlanan belgenin muhatabına başarıyla ulaştırıldığının biçimsel kanıtıdır[11].

---

[9] Anılan madde, gerekçe metninde iki yüz kırk altıncı maddeye tekabül etmektedir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun madde gerekçelerine, 23.12.2011 tarihinde, www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss393.pdf ve www.kgm.adalet.gov.tr/duyurular/hmk/06%20%20%20KARŞILAŞTIRMA%20TABLOSU%20ve%20GEREKÇE.pdf adreslerinden erişildi.

[10] Ruhi Cemal Ahmet, Türkiye'den Yurt Dışına Yapılan Tebligat, AÜEHFD, C. VII, S. 1-2 (Haziran 2003), s. 523-540, s. 540, 7.11.2011 tarihinde http://hukuk.erzincan.edu.tr/dergi/makale/2003_VII_25.pdf adresinden erişildi.

[11] Tebligat tanımı için bkz. Postacıoğlu E. İlhan, Medenî Usul Hukuku Dersleri, Altıncı Bası, İstanbul, 1975, s. 341-343; Ruhi Cemal Ahmet, Tebligat Hukuku, 4. Baskı, Ankara, 2006, s. 25, 26; Ruhi Cemal Ahmet, Tebligat Hukuku, 6. Baskı, Ankara, 2008, s. 19, 20; Şenyüz Doğan, Vergi Usul Hukukunda Tebligat, 2. bBaskı, Bursa, 1997, s. 7; Muşul Timuçin, Tebligat Hukuku, 2. Bası, İstanbul, 2008, s. 21; Kaçak Nazif, Tebligat Kanunu Şerhi ve Tüm Yönleriyle Tebligat, 1. Baskı, Ankara, 2004, s. 26; Yılmaz Ejder/Çağlar Tacar, Tebligat Hukuku, 3. Baskı, 1999, Ankara, C. 1, s. 37; Yılmaz Ejder/Çağlar Tacar, Tebligat Hukuku, 5. Baskı, 2007, Ankara, C. 1, s. 37-39; Muşul Timuçin, Medenî Usul Hukuku Temel Bilgiler, 2. Baskı, Ankara, 2009, s. 198; Deliduman Seyithan, Tebligat Hukuku Bilgisi, 1. Baskı, Ankara, 2002, s. 13-14; Kuru Baki/Arslan Ramazan/Yılmaz Ejder, Medenî Usul Hukuku, 21. Baskı, Ankara, 2010, s. 795; Alangoya Yavuz H./Yıldırım Kâmil M./Yıldırım Deren Nevhis, Medenî Usul Hukuku Esasları, 8. Baskı, İstanbul, 2011, s. 177, 178; Pekcanıtez Hakan/Atalay Oğuz/Özekes Muhammet, Medenî Usul Hukuku Temel Bilgiler, 4. Bası, Ankara, 2010, s. 129; Pekcanıtez Hakan/Atalay Oğuz/Özekes Muhammet, Medenî Usul Hukuku, 12. Baskı, Ankara, 2011, s. 195.
Ayrıca bkz. Ruhi, Yurt Dışına Yapılan Tebligat, s. 523. Yılmaz Ejder, Kamulaştırma Kanunundaki Tebligat Hükümleri ve Tebligat Kanununun Genellik Niteliği, s. 79-102, s. 82, 7.11.2011 tarihinde http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/303/2858.pdf adresinden

Kısaca, tebligat, belgeli teslimattır[12]. Bu tanımlar, tebligatın üç fonksiyonu bulunduğunu göstermektedir: teslim, bilgilendirme ve belgelendirme[13]. Tebligat kelimesi, Arapça "belağa" kelimesinin çoğuldur[14]. Arapça kökenli tebligat kelimesinin başına elektronik sıfatının eklenmesi suretiyle e-tebligat teriminin yaratılmış olması, incelenmeye değer bir ironi ortaya çıkarmıştır.

E-tebligatın, en azından elektronik olmayan tebligat kadar, teslim, bilgilendirme ve belgelendirme fonksiyonlarını sağlayacağı tespit edilirse, Türk Hukuku'na olumlu katkılar sağlayacağı öngörülebilir. Diğer taraftan, doktrinde, adlî yargıdaki davaların uzun sürmesinin en önemli sebebi tebligat sisteminin çok ağır işlemesi olarak gösterilmektedir[15]. Dolayısıyla, e-tebligatın, elektronik olmayan tebligata kıyasla, zaman, işgücü ve paradan tasarruf sağlayacağı tespit edilirse, verimli sonuçlar doğuracağı ileri sürülebilir.

Tebligatın tarafları Tebligat Kanunu'nda açıklanmıştır (Teb. K. m. 7). Yargı mercileri, genel ve katma bütçeli daireler, belediyeler, il özel idareleri, köy hükmi şahsiyetleri, barolar ve noterler, özellikle Sosyal Güvenlik Kurumu ile vergi daireleri, tebliğ eden taraf teşkil etmektedir[16]. Türkiye'de veya yabancı ülkede yaşayan Türk vatandaşları, Türkiye'de yaşayan yabancılar, Türk kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişiler, özellikle ticaret şirketleri, vakıflar, dernekler ve kamu tüzel kişileri tebellüğ eden taraf teşkil etmektedir. Ayrıca, tebliği çıkaran taraf olarak sayılan bu mercilerin birbirleri arasındaki iletişim de Tebligat Kanunu ile düzenlenmektedir.

Tebligatın tarafları dikkate alındığında, tebligat hukukunun özel hukuk ile kamu hukukunun kesişim noktasında bulunduğu ifade edilebilir. Çünkü tebligat hukuku, devletin kendi içindeki haberleşmesini düzenlediği gibi, bireylerle

---

erişildi. Çelik Lamih M., Yargı Kararları Işığında Tebligat Uygulamaları, 7.11.2011 tarihinde www.turkhukuksitesi.com/makale_375.htm adresinden erişildi. Güçlü Yaşar, Tebligat Hukuku, s. 1-90, s. 2, 7.11.2011 tarihinde www.hud.gen.tr/newsready.asp?id=511 adresinden erişildi. Ermiş Emre Çetin, Tebligat Hukuku, s. 1-14, s. 2, 3, 7.11.2011 tarihinde www.hinis.adalet.gov.tr/tebligathukuku.doc adresinden erişildi.

[12] Schack Heimo, Internationales Zivilverfahrensrecht, §13 Zustellungen, München 2002, s. 254-270; Ruhi, Yurt Dışına Yapılan Tebligat, s. 523'ten naklen.

[13] Tebligatın bilgilendirme yanında belgelendirme fonksiyonu da bulunduğu yönünde bir içtihat için bkz. Yarg. 1. HD., 15.9.1998, 1998/6407 E., 1998/9124 K. (YKD., C. 25, S. 4, Y. 1999, s. 454-456).

[14] Postacıoğlu, s. 341; Ruhi, Tebligat Hukuku 2008, 19; Ruhi, Tebligat Hukuku 2006, s. 25. "Tebliğ" kelimesinin çoğulu olan "tebligat" kelimesinin, dilimizde tekil anlamda kullanıldığı yönünde bkz. Muşul, Temel Bilgiler, s. 198; Muşul, Tebligat, s. 21.

[15] Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 802.

[16] Tebligat Kanunu'nun anılan hükmünde sayılanlara ek olarak, özel kanunlarda da Tebligat Kanunu'na göre tebliğ yapılmasını emreden hükümler bulunduğu ve böylesine özel kanunlara örnekler verilmesi yönünde bkz. Kaçak, s. 25. Aynı yönde bkz. Pekcanıtez/Atalay/Özekes, Temel Bilgiler, s. 130, 131.

iletişimini de düzenleyen genel bir hukuk dalıdır[17]. Bu bakış açısıyla, e-tebligat, "firmadan devlete, devletten firmaya, devletten tüketiciye ve tüketiciden devlete elektronik etkileşim demektir. Gerçekten, e-tebligat, noterler marifetiyle gönderilen ihtar ve ihbarlar, vergi, gümrük, kamu ihalesi ve sosyal güvenlik ve yargılama gibi çok geniş bir yelpazede herkesin faydalanabileceği bir yeniliktir[18]. Diğer taraftan, tebligatın zamanında muhatabına ulaştırılması, davalının yargı organı huzurunda dinlenmesine zemin hazırlamakta ve davalıya savunma olanağının tanınması anlamına gelmektedir[19]. Tebligatın derhal göze çarpan amacı, bilgilendirme ve belgelendirme olsa da; dolaylı amacı, istikrar ve hukuk güvenliği ilkelerine ulaşmaktır[20]. Böylece yargı organları huzurunda gerçekleşen bireyler arası iletişim de eklendiğinde, tebligat hukukunun kanunla düzenlenmesi ve yeknesak bir şekilde işlemesi zorunlulukları ortaya çıkmaktadır. Nitekim tebligat hukukunu oluşturan hükümler, Fransa'da, Medeni Usul Kanunu'na (Code de procédure civile)[21] ve diğer muhakeme kanunlarına; İsviçre'de, Ceza Usul Kanunu yanı sıra, Medeni Usul Kanunu ile Borçların ve İflasın Takibi Hakkında Federal Kanun'a serpiştirilmiştir[22]. Böylesine önem arz eden bir haberleşme sistemine[23], elektronik yolun eklenmesi devrim niteliğindedir.

Aşağıda, öncelikle, e-tebligat tanımı yapılmaya çalışılacaktır. Bu noktada, mukayeseli hukuktan yardım alınmıştır. Daha sonra, e-tebligatın kalitatif yöntemle incelenmesine geçilecektir. Kalitatif incelemede, tebligatın teslim, bilgilendirme ve belgelendirme fonksiyonları esas alınmıştır. Nihayet, sonuç kısmında, bu kalitatif çalışma sayesinde elde edilen neticelere yer verilecektir.

---

[17] Yılmaz, Kamulaştırma, s. 82.

[18] Alptürk Ercan, Elektronik Ticaretin Hukuku ve Vergilendirilmesi, İstanbul, 2005, s. 101, 102.

[19] Ruhi, Tebligat Hukuku 2006, s. 28; Kaçak, s. 22, 23; Şenyüz, s. 10; Muşul, Tebligat, s. 7; Yılmaz, Kamulaştırma, s. 83; Deliduman, s. 14; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 795; Pekcanıtez/Atalay/Özekes, Medenî Usul Hukuku, s. 196. Ayrıca bkz. Stadler Astrid, Uluslararası Tebligatta Biçimselliğin Prosessual Hakkaniyete Önceliği?, Çeviren: Ruhi Cemal Ahmet, e-akademi Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık Internet Dergisi, Kasım-2003, S. 21, s. 1-13, s. 10, 7.11.2011 tarihinde www.e-akademi.org/makaleler/acruhi-4.htm adresinden erişildi.

[20] Şenyüz, s. 8.

[21] Fransız Medeni Usul Kanunu'nun (Code de procédure civile) 1 Ekim 2011 tarihine uyarlanmış sürümüne (Version consolidée au 1 octobre 2011) 7.11.2011 tarihinde www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070716 adresinden erişildi.

[22] İsviçre Hukuku'nda e-tebligatın usul hukuku dallarındaki gelişiminin kronolojik özetine 7.11.2011 tarihinde www.bfm.admin.ch/content/bj/fr/home/themen/staat_und_buerger/gesetzgebung/abgeschlossene_projekte0/elektronische_uebermittlung.html adresinden erişildi.

[23] Tebligat hukukunun "öneminden dolayı, kanun koyucunun tebligat konusunu özel olarak düzenlediği ve tebligatın yapılışı ile bu yapılışın usulüne uygun olduğunun belgelenmesini özel bir takım şekil şartlarına bağladığı" yönünde bkz. Güçlü, s. 3.

II. E-TEBLİGATIN TANIMLANMASI

E-tebligat, "elektronik" nitelemesinin doğası gereği, tebligat vasıtasında ve yolunda değişikliğe gidilmesidir. Tebligat sisteminin işleyişinde, Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü[24] önemli bir rol üstlenmektedir (Teb. K. m. 1; Teb. Tüz. m. 1). Tebligat Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'a göre de, e-tebligatın alt yapısını kurma görevi yine, Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü'ne yüklenmiştir (m. 1).

Tebligatın, tebliği çıkaran merciin kendi memuru vasıtasıyla yapılması mümkündür. Yine, zor kullanmayı gerektiren ihtimallerde, kolluk kuvvetleri tebliğ görevi üstlenebilmektedir (Teb. K. m. 2; Teb. Tüz. m. 2). Yabancı ülkeye yapılan tebligatlarda, Türkiye büyükelçilikleri, konsoloslukları ve siyasi memurları aracılık edebilmektedir (Teb. K. m. 25-27; Teb. Tüz. m. 36-43). Diğer taraftan, Tebligat Kanunu'nda, uçak veya diğer vasıtalarla tebligat öngörülmüştür (Teb. K. m. 7; Teb. Tüz. m. 8). Dolayısıyla, e-tebligat, mevcut vasıtaların hukuk düzeninde kalmaya devam etmesi kaydıyla, tebligat vasıtalarına internetin eklenmesidir. Nitekim yönetmelik taslağında da, e-tebligat, "bu Yönetmelik kapsamına uygun olarak elektronik ortamda gönderilen tebligat" şeklinde tanımlanmaktadır (ETYT. m. 3/1-c).

Tebligat yolları arasında, yazılı evrakın posta yoluyla tebliğ edilmesi en sık başvurulan yoldur. Buna ek olarak, Tebligat Kanunu'nda ilan yoluyla tebligat düzenlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında, e-tebligat, bilgisayar yazılımı (soft ware; logiciel) ortamında yazılı evrakın, yani telekopinin (e-copy; télécopie), internet üzerinden, e-posta (e-mail) yoluyla iletilmesidir. Yönetmelik taslağında, e-tebligat mesajı, "tebliğ edilecek içerik veya diğer ekli dokümanlardan oluşan tebligat mesajının tümünün gönderici tarafından güvenli elektronik imza ile imzalanmış halini" ifade etmektedir (ETYT. m. 3/1-f). E-tebligat zarfı ise, "e-tebligat mesajını içeren, gönderici ve İdare tarafından güvenli elektronik imza ile imzalanmış ve zaman damgası eklenmiş paket" şeklinde tanımlanmaktadır (ETYT. m. 3/1-g). Böylece, mevcut tebligat yollarına, elektronik yol eklenmiştir. Öyle ki,

[24] Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü, e-tebligat konusundaki mevzuat değişikliklerini "Postada Yeni Çağ" başlığıyla kamuya duyurmaktadır. "E-Tebligat sistemine, Kamu Kurum ve Kuruluşları ile tüzel ve özel tüm kişilerin üye olabileceği" belirtilmektedir. Kurumun teknik altyapısını tamamlamış olduğu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından yürütülen Yönetmelik çalışmalarının tamamlanması sonrasında kayıtlı e-posta hizmetlerini vermeye başlayacağı vaat edilmektedir. Bu sistemde, tebliğ çıkarmaya yetkili kılınan merciler e-tebligat gönderebilecek aktif kullanıcılar; diğerleri ise, e-posta alabilen pasif kullanıcılar şeklinde adlandırılmaktadır. E-tebligatın "ne zaman ulaşacağı" ve "ücretinin ne kadar" olacağı sorularını yanıtlayan linkler ise, henüz hazırlık aşamasındadır. Bu bilgilere, 3.11.2011 tarihinde www.ptt.gov.tr/?wapp=postalServices_tr&id=87922025-3E0F-46BC-8D1B-0F6AB7E0B8F4&upId=8EF0EF89-7E40-477D-B51F-314FF779D94A&open=8&im=7 adresinden erişildi.

e-tebligat, postayla tebligata benzemektedir; e-zarflı ve e-imzalıdır. Esasen "yeni düzenlemeyle elektronik iletişimin sağladığı avantajlardan tebligat hukukunda da yararlanılması amaçlanmıştır. Çünkü elektronik iletişim, klasik yöntemlere göre çok daha süratli ve neredeyse maliyetsiz denilebilecek kadar ucuzdur"[25]. Demek ki, e-tebligat, tebligat vasıta ve yollarına bir yenisinin eklenmesinden ibarettir. Tebligat vasıtası olarak internetin kullanılması sayesinde, yazılı evrakın sanal suretinin, muhatabın kayıtlı e-posta adresine gönderilmesidir.

E-tebligatın, elektronik mektup olarak da adlandırılan fakstan ayırt edilmesi gereklidir. Doktrinde ve içtihatlarda, elektronik mektuba haklı olarak şüpheyle yaklaşılmıştır. Tebligat hukuku bakımından, faksla gönderilen tebliğ evrakının Posta ve Telgraf Teşkilatı tarafından tebliğ mazbatalı zarf içine konarak ve kapalı bir şekilde götürülerek muhatabın bizzat kendisine tebliğ edilmesi aranmaktadır. Teyit raporunun, elektronik mektubun karşı tarafa gönderildiğini ispat ettiği; ancak karşı tarafa ulaştığını ispat etmediği gerekçe gösterilmektedir[26]. E-tebligat, kanunda ayrıntılı düzenlenmiş olmakla, faksa yöneltilen şüphelerden uzaktır. Kaldı ki, e-posta sisteminde, muhatabın e-posta adresine iletilip iletilmediği, iletildiyse ne zaman iletildiği belgelendirilebilmektedir.

Türk Hukuku'nda, pozitif düzenlemeye bağlı kalındığında, e-tebligat konusu dört aşamada açıklanabilir. "Tebligata elverişli bir elektronik posta adresi vererek bu adrese tebligat yapılmasını isteyen kişiye, elektronik yolla tebligat yapılır" fıkrası, gerçek kişilere yapılacak e-tebligatın, gerçek kişinin ihtiyarına bırakıldığını göstermektedir (Teb. K. m. 7/a-1). "Anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlere elektronik yolla tebligat yapılması zorunludur" fıkrası ise, ticaret şirketlerinde sermaye şirketleriyle sınırlı olarak e-tebligatın zorunluluk arz ettiğini ortaya koymaktadır (Teb. K. m. 7/a-2). Ayrıca, gerçek veya tüzel kişilere yapılmış olsun, "elektronik yolla tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış" sayılmaktadır (Teb. K. m. 7/a-4). Dolayısıyla, e-tebligatta tebliğ tarihi, alındı bilgisinin teyit edilmesi üzerine, e-tebligat teşkil eden e-postanın muhatabın elektronik adresine ulaştığı günden itibaren beşinci gündür. E-postanın muhatabın elektronik adresine düştüğü günden itibaren

[25] Tebligat Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un genel gerekçesine, 12.11.2011 tarihinde www.kgm.adalet.gov.tr/basbakanlik/tblgtkantas.pdf adresinden erişildi

[26] Ruhi, Tebligat Hukuku 2006, s. 34-36; Ruhi, Tebligat Hukuku 2008, s. 75-77; Yılmaz/Çağlar, Tebligat Hukuku 1999, s. 293-298; Yılmaz/Çağlar, Tebligat Hukuku 2007, s. 200, 201; Alangoya/Yıldırım K./Yıldırım Deren, s. 178, 359-361; Özmen E. Saba, Telefaks Cihazları (Faksimilie) İle Gönderilen İrade Beyanlarının Medenî Hukuk ve Usul Hukuku Açısından Sonuçları, ABD, Y. 1990, S. 1, s. 72-84, s. 73, 76. Ayrıca bkz. YHGK, T. 11.4.2001, 2001/21-359 E., 2001/361 K.; İBD, C. 77, S. 2, Y. 2003, s. 340-341. Anılan içtihat için ayrıca bkz. Alangoya/Yıldırım K./Yıldırım Deren, s. 359-361.

altıncı gün, tebliğ tarihinden itibaren işleyen sair sürelerin sayılmaya başlandığı ilk gündür. Nihayet, e-tebligat, "zorunlu bir sebeple yapılamaması hâlinde", Tebligat Kanunu'nda zaten mevcut olan diğer usullerle garanti altına alınmıştır (Teb. K. m. 7/a-3).

Türk Hukuku'nda, elektronik ilan yolu da tanınmıştır. Tebligat Kanunu'nun "İlan şekli" başlıklı maddesinin birinci bendinde, "ayrıca" ibaresi metinden çıkarılmış ve aynı bentte yer alan "gazetede" ibaresi "gazetede ve ayrıca elektronik ortamda" olarak değiştirilmiştir. Buna göre, ilan suretiyle tebliğin, muhatabın öğrenebileceği umut edilen yerde ve tebliği çıkaran merciin bulunduğu yerde dağıtılan bir gazetede yapılması yeterli değildir. Gazeteyle ilana ek olarak, elektronik yolla da ilan yapılması gereklidir (Teb. K. m. 29).

Kanunların ratio legis'i bölümsel değildir; kanunlar, bütünsel ve sosyal amaçlarla yapılmaktadır[27]. Türk Hukuku'ndaki e-tebligat hükmünün de böyle olduğu sonucuna varılabilir. Her ne kadar, tebliğin muhatabı yönünden gerçek kişi ve tüzel kişi ayırımına gidilmiş olsa da, yeni düzenlemenin amacı sosyal ve bütünseldir. Çünkü e-tebligat hükmünde, gerçek kişilerin ihtiyarı ayırımına gidilmekle, sosyal kaygılar yansıtılmış; gerçek ve tüzel kişiler birlikte düzenlenmekle, kişiler hukuku bütünsel boyutta dikkate alınmıştır. Gerçekten ilan suretiyle tebligatın elektronik yolla tamamlanmış olması da, kanun koyucunun bütünsel yaklaşımına işaret etmektedir.

Fransız Hukuku'nda, elektronik yolla tebligat (notification par voie électronique) ve elektronik yolla ilan (publicité par voie électronique), 1 Ekim 2011 tarihinde yürürlüğe girmek üzere Fransız Medeni Usul Kanunu'nun dört hükmüne eklenmiştir. Elektronik ilanlar, Ticarî ve Medenî Duyuruların Resmî Bülteni (Bulletin officiel des annonces civiles et commerciales) şeklinde adlandırılan bir e-bültende yapılmaktadır (CPCF. art. 1335/al.2).

Fransız Hukuku'nda, miras hukuku bakımından, ölüm olgusunun ve net aktifin elektronik yolla ilan edilmesi yanı sıra, mirasçıların isimlerini belirleyen mahkeme kararının da elektronik yolla ilanı düzenlenmiştir (CPCF. art. 1355/1). Sözleşmelerin icra yoluyla devri konusunda, sözleşmenin devralınması kararının ilgili ekonomik operatörlerin (opérateurs économiques) tamamına elektronik yolla tebliğ edilmesi durumunda, on altı günlük sürenin on bir güne inmesi öngörülmüştür (CPCF. art. 1441-2/al.2). Hukuki yardım talebinin kabul edildiği hususunun elektronik yolla bildirilmesi sağlanmıştır (CPCF. art. 64-4/al.1). Avukat tutuma zorunluluğunun bulunduğu yargılamaların tamamında elektronik yolla haberleşme getirilmiştir (CPCF. art. 930-1/al.1).

[27] Tutumlu Mehmet Akif, Medeni Usul Hukuku Sorunları, C. 1, 3. Baskı, Ankara, 2010, s. 28.

İsviçre Hukuku'nda, Federal Adalet Ofisi'nin (Office fédéral de justice) 20 Temmuz 2009 tarihli yönetmelik projesi (projet d'ordonnance) ile e-tebligatın (communication par voie électronique) ilk adımı atılmıştır. Federal Konsey (Conseil fédéral) tarafından hazırlanan 18 Haziran 2010 tarihli Elektronik İletişim Hakkında Yönerge (Ordonnance sur la communication électronique)[28], e-tebligatın yürürlüğe girişini 1 Ocak 2011 tarihine ertelemiştir.

Elektronik İletişim Hakkında Yönerge, ceza ve medeni usul ile idari yargılama hukukları yanı sıra icra ve iflas hukukunu da kapsamaktadır. Anılan yönergede, tebligatın yapıldığı an düzenlenmiştir. Türk Hukuku'nun aksine, e-tebligatın muhataba iletilmesinden itibaren ekstra süre tanınmamıştır; alıcı tarafından alındığı (e-posta adresine yüklendiği veya düştüğü) anda (au moment où elle est téléchargée par le destinataire) tebligatın yapıldığı kuralı getirilmiştir (OCE. art. 11/1). Ayrıca, tebliğ tarihine ilişkin diğer usul kanunlarındaki hükümlerin kıyasen uygulanacağı belirtilmiştir (OCE. art. 11/2). Kıyasen uygulanacak hükümler arasında, İsviçre Medeni Usul Kanunu'nun (Code de procédure civile suisse)[29] "Tebligatın adresi (Domicile de notification)" başlıklı hükmü anılmaktadır (OCE. art. 11/2; CPCS. art. 138). Bu hükme göre, "hâkim, mutat meskeni veya yerleşim yeri yabancı ülkede olan taraflara, İsviçre'de tebligat adresi seçmelerini emredebilir" (CPCS. art. 138).

İsviçre Medeni Usul Kanunu'nda, e-tebligata değinen beş hüküm tespit edilmiştir. "E-tebligatla bildirim (Notification par voie électronique) başlıklı hüküm, "ilgili kişinin kabulüyle, yargılamaya ilişkin işlemlerin e-tebligatla bildirilebileceğini" belirtmektedir (CPCS. art. 137/1). "Sürelere riayet edilmesi (Observation des délais) başlıklı hükme göre, "dilekçeler, mahkemeye, onun kalemine, İsviçre postasına, İsviçre büyükelçiliğine veya konsolosluğuna en geç sürenin son günü sunulmalıdır" (CPCS. art. 141/1). "Eğer bir dilekçe elektronik yolla iletiliyorsa, mahkemenin resmi elektronik adresinin ait olduğu bilişim sistemi en geç sürenin son günü iletinin alındığını tasdik ederse, süreye uyulmuştur" (CPCS. art. 141/2). "Elektrik şekil altında belgeler (Actes sous forme électronique)" başlıklı hüküm, evrakların ve bunlara ekli parçaların, vesayet makam ve otoritelerine, elektronik şekil altında gönderilebileceğini; ancak vesayet makam ve otoritelerinin, evrakların ve bunlara ekli parçaların kâğıt formunda dokümanlar olarak gönderilmesini zorunlu koşabileceği yönündedir (CPCS. art. 33a). Yazıyla veya elektronik yolla bildirim (Notification par écrit

[28] Elektronik İletişim Hakkında Yönerge'nin (Ordonnance sur la communication électronique dans le cadre de procédures civiles et pénales et de procédures en matière de poursuite pour dettes et de faillite) 1 Ocak 2011 tarihli hâline (Etat le 1er janvier 2011) 5.11.2011 tarihinde www.admin.ch/ch/f/rs/2/272.1.fr.pdf adresinden erişildi.

[29] İsviçre Medeni Usul Kanunu'na (Code de procédure civile suisse) 5.11.2011 tarihinde www.admin.ch/ch/f/ff/2006/7019.pdf adresinden erişildi.

et par voie électronique) başlıklı hüküm, vesayet makam ve otoritelerinin, haberleri, tedbirleri ve kararları ancak ilgili kişinin kabulüyle elektronik yolla bildirebileceğini emretmektedir (CPCS. art. 34). Tarafların dilekçeleri (Actes des parties) başlıklı bölümün, "Şekil (Forme) başlıklı hükmüne göre, "dilekçeler, mahkemeye kâğıt veya elektronik doküman şekli altında ulaştırılabilir. Dilekçeler imzalı olmalıdır" (CPCS. art. 128/1). "Elektronik şekil altında iletildikleri zaman, dilekçeyi ve ona ekli parçaları ihtiva eden doküman, taşıyıcı sistem (l'expéditeur) tarafından tanınan bir elektronik imzayla sertifikalandırılmalıdır. Federal Konsey, dokümanın şeklini belirler" (CPCS. art. 128/2). "Mahkeme, dilekçenin ve ona ekli parçaların, gerek kâğıt doküman şeklinde, gerek elektronik yolla ulaştırılmasını şart koşabilir" (CPCS. art. 128/3).

Alman Medeni Usul Kanunu'nda kademeli geçiş öngörülmüştür (ZPO. m. 174). Başlangıç itibariyle mesleki konumları gereği güvence veren belirli kişi ve kurumlar arasında (avukatlar-baro-mahkemeler arasında) sınırlı olarak elektronik yolla iletişime başlanmıştır (ZPO. m. 174/3). Bilgisayar ortamında hazırlanan matbu telekopilerin yargılamanın taraflarına aktarılması da düzenlenmiştir (ZPO. m. 174/2). Alman doktrinine göre, kademeli geçişin sebebi, elektronik tapu sicili ile diğer otomatik uyarı sistemlerinin henüz yerleşmemiş olmasıdır[30].

Türkiye, e-tebligat geçişini kademeli yapmayı tercih etmemiştir[31]. Türkiye'nin tercih ettiği yöntemin kademeli değil de, ani nitelik arz etmesi, öngörüye olanak tanısa da; bilimsel eleştiriye henüz izin vermemektedir. Çünkü e-tebligata ilişkin fıkraların yürürlük tarihlerinden itibaren elde edilen sonuçlara göre eleştirmek mümkün olacaktır. Türk Tebligat Hukuku, tek kanunla düzenlenmiştir; mukayeseli hukuktan farklı olarak, medenî, ceza, idarî ve icra-iflas yargılama mevzuatlarına paylaştırma yoluyla kısım kısım düzenlenmemiştir. Bu nedenle, ani geçiş yönteminin başarılı olacağı öngörülebilir. Ancak Türk Hukuku'nda, e-ilan öngörüldüğü hâlde, e-bülten düzenlenmemiştir. Bu noktada, Fransız Hukuku'ndaki gibi, e-ilanların "Ticarî ve Medenî Duyuruların Resmî Bülteni" şeklinde veya benzeri şekilde adlandırılan bir e-bültende yapılacağı düzenlenebilir (Teb. K. m. 29/1; CPCF. art. 1335/al.2).

[30] Kaplan Yavuz, Avrupa Tebligat Hukukundaki Gelişmeler, Düzenleme Çalışmaları Açısından Almanya Örneği ve Türk Hukuku, AÜHFD, Y. 2003, C. 52, S. 3, s. 199-227, s. 212-213, 4.10.2011 tarihinde http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/281/2563.pdf adresinden erişildi.

[31] Oysa doktrinde, sekiz yıl önce, Alman Tebligat Reformu Yasası'nın örnek alınması gerektiği savunulmuştur. Tebligat reformu Yasası'nın yalnız bu yolla tebligatı kabul eden avukatlarla mahkemeler arasındaki tebligatta uygulanmaya başlanan ve ilerisi için uygulama alanının genişletilmesi düşünülen elektronik tebligata ilişkin düzenlemesi, Türkiye açısından örnek alınabilecek niteliktedir (Yavuz, s. 227).

Bireylere yapılacak e-tebligat açısından bir yıl; sermaye şirketlerine yapılacak e-tebligat açısından iki yıl hazırlık periyodu belirlemiştir. Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü gerekli alt yapıyı 19.1.2012 tarihine kadar kurarak faaliyete geçirmekle yükümlüdür. Belirtildiği üzere, Tebligat Tüzüğü'nde değişiklik yapılmamıştır; yönetmelik çıkarılması planlanmıştır (Teb. K. m. 7/a-5). Hazırlık periyodunda, Tebligat Tüzüğü'nün Tebligat Kanunu'na aykırı olmayan hükümleri uygulanmaktadır. Tebligat Tüzüğü'nün eklerinde, davetiye, ihbarname ve mazbata örnekleri bulunmaktadır. Bu matbu formlar örnek alınmak suretiyle, elektronik yolda kullanılacak matbu telekopilerin oluşturulacağı öngörülmektedir[32]. Tabii ki, taahhütlü ibaresi ile taahhüt numarası, tebellüğden imtina, hizmetli veya yetkiliye tebliğ, tebliğ memurunun imzası gibi e-tebligatın doğasına aykırı başlıklar kalkacaktır[33]. Nitekim İsviçre Hukuku'nda, Elektronik İletişim Hakkında Yönerge'de, mahkemelere elektronik yolla ibraz edilecek dilekçeler bakımından, nitelikli sertifikaya (certificat qualifié) dayalı nitelikli elektronik imza (signature électronique qualifié) kâfi görülmüştür (OCE. art. 7). Türk Hukuku'nda da, resmi mühür ve imza yerine, e-imza; adres yerine, e-posta adresi; taahhüt numarası yerine, e-posta numarası başlıklarının eklenmesi beklenebilir. Tebliğ memurunun imzasını içeren mazbata yerine, gönderildi ve alındı bilgilerinin geçeceği düşünülebilir.

III. E-TEBLİGATIN KALİTATİF YÖNTEMLE İNCELENMESİ

Kalitatif yöntem, bir açıklama veya teori inşa etmek ya da bir teoriyi sınamak amacıyla, verilerin anlamlandırılması, yani içeriğin, konunun, düşüncelerin veya işlemlerin kodlanıp betimlenmesi ve yorumlanması faaliyetidir[34]. Bu yöntem nasıl ve niçin sorularına başvurarak kıstaslar belirlemeyi ve belirlenen kıstaslardan

[32] Matbu form olan ihbarname ve davetiyelerin Posta ve Telgraf Teşkilatı'ndan ve/veya tebliği çıkaran mercilerden temin edildiği yönünde bkz. Ruhi, Tebligat Hukuku 2006, s. 46. Tebligat Tüzüğü'nün ekinde bulunan matbu formlara 4.10.2011 tarihinde www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/5043.html adresinden erişildi.

[33] Doktrinde, tebellüğden imtina hakkında, halk arasında yanlış bir inanış bulunduğuna dikkat çekilmektedir. Tebligat evrakını almaktan, yani tebellüğden imtina eden kişinin durumu, tehlike anında kafasını kuma gömen deve kuşuna benzetilmektedir (Ruhi, Tebligat Hukuku 2006, s. 97; Ruhi, Tebligat Hukuku 2008, 466). Bu noktada, tebellüğden imtina olasılığını barındırmayan e-tebligat mertebesinde, söz konusu yanlış inanış mağdurlarının azalacağı ümit edilebilir.

[34] Birkök Mehmet Cüneyt, Eğitim bilimlerinde yeni araştırma araçları ve katkıları: Niteliksel (kalitatif) analiz yazılımları ve ATLAS.ti örneği, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, C. 5, S. 2, Y. 2008, s. 1-8, s. 3, 7.11.2011 tarihinde www.insanbilimleri.com/ojs/index.php/uib/article/download/564/319 adresinden erişildi.

yola çıkarak eski ile yeni arasında fark incelemesi yapmayı gerektirmektedir[35]. Bu gereklilik konuya aktarıldığında, e-tebligatın, temel fonksiyonlar üzerinden incelenmesi uygun görülmüştür. Çünkü elektronik yolla veya elektronik olmayan yolla, her tebligat, aynı üç fonksiyonu sağladığı ölçüde başarılıdır. Bu nedenle, posta yoluyla tebligat, muhataba teslim, muhatabı bilgilendirme ve tebliğin belgelendirilmesi fonksiyonları üzerinden, e-tebligatla kıyaslanabilir. Böylece, e-tebligatın, posta yoluyla tebligata oranla avantaj ve dezavantajları tespit edilebilir.

A. TESLİM FONKSİYONU AÇISINDAN

E-tebligat, evrakın muhataba teslimi açısından değerlendirildiğinde, posta yoluyla tebligatta karşılaşılan pek çok olumsuz olasılığı bertaraf etmekte veya hafifletmektedir. Muhatap, e-tebligat adresinde, kendisine gönderilen e-tebligatı açarken, idare tarafından kimlik doğrulamasına tabi tutulmaktadır (ETYT. m. 12/2). Bu şekilde, tebligatın gerçek muhataba teslim edildiği hususu temin edilmektedir. Öncelikle, tebliğ evrakının zıyaı, tebellüğden imtina ve imza edemeyecek durum olasılıkları[36], e-tebligat seviyesinde ortadan kalkmaktadır (Teb. K. m. 6, 21, 24). Ayrıca, internet yolu, hizmetçiye tebligat; tebliğ zarfının muhtara bırakılması; memur veya müstahdemlere tebligat hususundaki hükümlere ihtiyaç bırakmamaktadır (Teb. K. m. 16, 12, 13, 17). Doktrinde ifade edildiği üzere, "tebliğ edilen dokümanın elektronik imzalı olarak yapılması, ilgisi ve yetkisi olmayan kişilerce tebellüğ edilmesinin önüne geçilmesi şüphesiz teknolojik alt yapının buna elverişli hale getirilmesi ile yakından ilgilidir"[37]. Diğer taraftan, bilinen en son adreste tebligat kuralının doğurduğu olumsuzlukların[38] hafifleyeceği düşünülmektedir (Teb. K. m. 10; Teb. Tüz.

[35] Batı E. Hilal, Nitel Araştırma Yöntemleri, s. 1-60, s. 23, 24, 26, 7.11.2011 tarihinde halksagligi.med.ege.edu.tr/seminerler/2003-04/NitelArastirmaYontemleri_HB.pdf adresinden erişildi.

[36] İmza edemeyecek durumda olan muhatap bakımından, Yargıtay, tanık huzurunda alınmayan parmak izini usulsüz tebliğ saymaktadır (YHGK. T. 21.4.1999, 1999/236 E., 19999/220 K.; Ruhi, Tebligat Hukuku 2006, s. 528, 529; Ruhi, Tebligat Hukuku 2008, s. 658, 659). İmza atamayacak durumda olan muhatabın, bulunduğu yerden e-posta kutusunu kontrol etmesi daha kolaydır. Çünkü klavye ve mouse kullanmak kalem tutup imza atmaktan daha kolaydır.
Engelliler için switch ve dokunmatik ekran olasılıklarına 3.11.2011 tarihinde www.engelliler.biz/forum/alim-satim/32497-haydi-switch-ile-klavye-ve-fare-olmadan-bilgisayar-kullanma-donanim-ve-yazilimi.html ve www.newpageflip.com/npfblog/2010/01/webcam-mouse-engelliler-icin-ucretsiz-program/ adreslerinden erişildi.

[37] Yavuz, s. 227.

[38] "Bilinen son adreste tebligat" ile "adreste tebligat" ilkelerinin çatışmasında, asker kişiye tebligat noktasında, "adreste tebligat" ilkesinin üstün tutulması yönünde bir içtihat için bkz. Yarg. 1.HD., 15.09.1998, 1998/6407 E., 1998/9124 K. (Uyar Talih, İcra Hukukunda Tebligat, İBD, Y. 2004, S. 2, s. 602-640, s. 610).

m. 13). Çünkü muhatap tarafından bizzat kendi isteğiyle ibraz edilmiş olan en son e-posta adresindeki tebligata ulaşmak, farklı bir il veya ilçedeki muhtarlığa bırakılan tebligata ulaşmaktan daha kolay olacaktır.

Son olarak, yabancı ülkeye tebligat konusuna değinilmelidir. Yabancı ülkeye tebligat, yalnızca davalının savunma hakkının korunmasını değil; daha üstün ülkesel çıkarların korunmasını da ilgilendirebilir[39]. Yurt dışında bulunan bir kişiye tebligat yapılması, zaman kaybına yol açan bir husus olarak karşımıza çıkabilmektedir[40]. Özellikle, ülkemizin yabancı ülkelerle kurduğu politik ve ekonomik bağların artması yanı sıra, Almanya'da çalışan ve yaşayan Türk işçileri dikkate alındığında, Tebligat Kanunu'nun yetersiz kaldığı ifade edilebilir[41]. "Bundan dolayı yurt dışına tebligat hukukçuların korkulu rüyasıdır" [42]. E-tebligat, büyükelçilik veya konsolosluk aracılığıyla yapılan tebligatlarda zarfın ulaşmaması veya ulaşmasının uzun zaman alması gibi sorunları büyük ölçüde giderebilir (Teb. K. m. 25-27; Teb. Tüz. m. 36-45). Zira yabancı ülkede yaşayan Türk vatandaşları, ihtiyari olarak, kayıtlı e-posta adresleri üzerinden kendilerine ulaşılmasını tercih ettiklerinde, yabancı ülkeye tebligatlardaki hiç teslim edilememe veya gecikmeli teslim edilme problemleri ortadan kalkacaktır[43].

B. BİLGİLENDİRME FONKSİYONU AÇISINDAN

E-tebligatın teslim fonksiyonu açısından doğurduğu olumlu sonuçların tamamı, bilgilendirme fonksiyonu açısından da aynen geçerlidir. Çünkü kural olarak, teslim aşaması başarılı olarak aşılamadığında, bilgilendirme de gerçekleştirilemez. Kısacası, bu iki fonksiyon birbirlerine sıkı surette bağlıdır; teslim, bilgilendirmenin ön şartıdır. Yukarıda teslim fonksiyonu bakımından anılan olumlu sonuçlara, birkaç avantaj daha eklenmelidir.

E-tebligat, asker kişinin annesine veya hükümlünün babasına, misafir kişiye, kapıcıya veya sanığın oturduğu sitenin müdürüne yahut tüzel kişinin ticaret sicil gazetesinde ilan edilen yeni adresi yerine eski adresine tebligat yapılması gibi Yargıtay içtihatlarına yansıyan talihsizlerin önüne geçmektedir[44]. Hatta

[39] Stadler, s. 9; Ruhi, Yurt Dışına Yapılan Tebligat, s. 524.

[40] Ruhi, Tebligat Hukuku 2006, s. 232; Ruhi, Tebligat Hukuku 2008, s. 662, 663; Ruhi, Yurt Dışına Yapılan Tebligat, s. 527.

[41] Ejder/Tacar, s. 748. Aynı yönde bkz. Ruhi, Yurt Dışına Yapılan Tebligat, s. 529.

[42] Ruhi, Yurt Dışına Yapılan Tebligat, s. 527.

[43] Yabancı ülkeye tebligatların muayyen tarihten en az üç ay önce gönderilmiş olması kuralı (Teb. Tüz. m. 39) dikkate alındığında yabancı ülkeye tebligatın yargılamayı yavaşlattığı sonucuna varılabileceği yönünde bkz. Ermiş, s. 7, 8.Yabancı ülkeye tebligatta gecikme konusunda ayrıca bkz. Özbek Mustafa, Adalet Konseyince Adalet Hizmetlerinin Etkinliğinin Artırılması İçin Öngörülen Tedbirler, 7.11.2011 tarihinde www.turkhukuksitesi.com/makale_807.htm adresinden erişildi.

[44] Sırayla bkz. Yarg. 2. HD., 5.4.2004, 2004/3419 E., 2004/4319 K.; Askeri Yargıtay Daireler Kurulu, 29.8.2001, 2001/650 E., 2001/646 K.; Yarg. 2. HD., 27.5.2002, 2002/6062

muhatabın önceden oturduğu köyde veya avukatın yazıhanesi yerine bağlı bulunduğu baroda tebligat yapılması, ayrıca muhatabın kişisel web sitesine yazdığı adresine tebligat yapılması gibi tebligatın yapılacağı yere ilişkin aksilikler de kaynaktan engellenmiş olmaktadır[45].

Muhatap tarafından öğrenilen usulsüz tebligatın geçerli sayılması[46] ve avukatlardan birine tebligat yapılmasının yeterli sayılması[47] kuralları dikkate alınmalıdır (Teb. K. m. 32, 11/1; Teb. Tüz. m. 51, 15/2). Bu kurallar, somut hayat koşulları yanı sıra, usul ekonomisi ilkesi dikkate alınarak benimsenmiş olabilir; ancak adalet duygularını pek tatmin etmediği dile getirilebilir. E-tebligat, doğası icabı, usulsüz tebliğ olasılıklarını minimize ettiği için, bu kurala artık eskisi kadar çok ihtiyaç duyulmayacaktır. Ayrıca e-tebligat, posta yoluyla tebligata oranla daha ekonomik ve hızlı olduğu için, birden fazla vekillerin tamamına tebligat yapmaya ilişkin çekinceler ortadan kalkabilir; her birine ayrı ayrı eş zamanlı olarak kolaylıkla tebligat yapılabilir.

Elektronik yolla tebligatı posta yoluyla tebligatla kıyaslama çalışmasında, karşılaşılan en önemli avantaj, muhataba uzun bilgilenme zamanı tanınmasıdır. E-tebligatın muhatabın e-posta adresine ulaşmasını takip eden beşinci günün ertesi günü, yani altıncı gün, işlemeye başlayan süreleri saymaya başladığımız ilk

---

E., 2002/7057 K.; Yarg. 2. HD., 3.6.2003, 2003/5179 E., 2003/8201 K.; Yarg. 6. CD., 15.7.2004, 2004/6482 E., 2004/9065 K.; Yarg. 12. HD., 13.10.2003, 2003/15838 E., 2003/19831 K. (Ruhi, Tebligat Hukuku 2006, s. 407-411, 422, 433, 387, 388); Yarg. 12 HD., 28.6.2002, 2002/12673 E., 2002/14033 K. (Muşul, Tebligat, s. 140).

[45] Yarg. 18. HD., 15.4.1993, 1993/3523 E., 1993/5012 K.; YHGK, 6.2.1972, 1972/2-776 E., 1972/99 K. (Kaçak, s. 92, 102).

[46] Usulüne aykırı tebligatın muhatap tarafından öğrenilmesi durumunda geçerli sayılması hükmünün muhatap aleyhine bir kural olduğu; muhatabın daha erken öğrendiği hususunun ancak yazılı delille ispatlanabileceği; tanıkla ispatlanamayacağı yönünde bkz. Yarg. 1. HD., 25.9.2003, 2003/8691 E., 2003/9648 K. (7.11.2011 tarihinde http://emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/DokGosterMainServlet?dokumanId=95 3 ICM8 ICMNLSDB15 UYAPVERIBANKASI59 26 A1001001A09C11B94359D9591918 A09C11B94359D959191 14 1162&aranan=&dokumanTuru=YARGITAYKARARI adresinden erişildi).

[47] Doktrinde birden fazla vekili bulunan muhatap, en güvendiği vekili seçerek, seçtiği vekile tebligat yapılmasını talep etse bile, bu talebinin dikkate alınmayacağına; hatta yetkisi kısıtlı olan vekile tebligat yapılmış olsa bile, iç ilişkideki bu kısıtlamanın tebligat hukukuna sirayet etmediğine işarete dilmektedir. Birden çok vekil söz konusu olduğunda, bunlardan herhangi birine yapılan tebligatın asili bağlayacağı netleştirilmektedir (Ruhi, Tebligat Hukuku 2006, s. 122; Ruhi, Tebligat Hukuku 2008, s. 134). Aynı yönde ayrıca bkz. Yılmaz/Çağlar, Tebligat Hukuku 2007, s. 307. İç ve dış ilişkileri bölmek suretiyle, vekillerle muhatap arasındaki iç ilişkiden arındırılmış tebligat hukuku, uygulamada, muhatabın birden fazla vekil tayin etmesini anlamsızlaştırmaktadır. Daha iyi savunulmak için birden fazla vekil tayin etmiş olan muhatabın, haberdar edilmeyen vekiller tarafından savunulamaması söz konusu olmaktadır. E-tebligat fırsatının, bu kurala gerek bırakmayacağı ümit edilebilir. Aynı anda birden fazla sayıda vekillere birer e-posta ile tebligat kolaylıkla yapılabilir.

gündür (Teb. K. m. 7/a-4; ETYT. m. 9/3). Özellikle e-postalara cep telefonları aracılığıyla ulaşılabildiği hesaba katıldığında, muhatabın beş gün boyunca uzun bilgilenme zamanı bulunmaktadır. Erken bilgilenen muhatabın da, tebligat hakkında eyleme geçmeden önce, üçüncü kişilerden bilgi edinme olanağı doğmaktadır[48]. Bu itibarla, mümessil ile tüzel kişinin yöneticisi arasındaki veya hizmetçi, müstahdem, ev arkadaşları ile muhatap arasındaki iletişim kopukluğundan kaynaklanan gecikmeler dikkate alındığında, e-tebligatın tercihe şayan olduğu ortaya çıkmaktadır (Teb. K. m. 11-13, 16, 17)[49].

Elektronik yolla tebligatta, posta yoluyla tebligata kıyasla, muhatabı daha ayrıntılı bilgilendirme olanağı bulunmaktadır. Öyle ki, e-tebligatta, kâğıt ve ağırlık yüzünden masraf çekincesi söz konusu olamaz. Böylece, tebligat teşkil eden e-postada tebliğin mevzuu daha ayrıntılı açıklanabilir; ayrıca telekopiye, delil, kroki veya sair ekstra bilgilendirici iliştirme (attachement) evraklar eklenebilir[50]. Nihayet, e-tebligat adresi kullanması isteğe bağlı olan muhatabın belirli zaman dilimlerinde e-tebligat hizmeti almayı istememesi mümkündür. Bu durumda, muhatabın fiziki tebligata elverişli adresini bildirmesi kaydıyla, geçici olarak e-tebligat hizmetini askıya alınır. "İdare, geçici olarak askıya alınan e-tebligat adresine gönderim yapmak istediğinde, muhatabın fiziki tebligat adresini göndericiye bildirir" (ETYT. m. 6/5). İsteğe bağlı e-tebligat açısından muhataba e-tebligat adresini askıya aldırma imkânı tanınması, muhatabın internete ulaşmasının mümkün olmadığı zamanlarda bile, bilgilendirme fonksiyonunu garantiye almaktadır.

[48] Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'na (RG. 24.10.2003, 25269, 4982 sayılı Kanun) göre, bilgi edinme başvurusunun elektronik ortamda yapılması mümkündür (m. 6).

[49] Burada, "Muhatabın Muvakkaten Başka Bir Yere Gitmesi" başlıklı hükmü hariç tutulmalıdır (Teb. K. m. 20; Teb. Tüz. m. 26). Çünkü geçici olarak başka bir yere gitmiş muhatap hakkında, tebligat ihbarnamenin kapıya yapıştırıldığı tarihte değil, bu tarihten itibaren on beş gün sonra yapılmış sayılmaktadır. Bu anlamda, e-tebligatın, geçici olarak başka bir yere gitmiş olan muhataba, daha az süre tanıdığı düşünülebilir. Ancak geçici yer değişikliğinde dâhi, kayıtlı e-postanın kontrolü artık oldukça kolaylaştığı için, beş günlük sürenin yine de yeterli olacağı da savunulabilir.

[50] Hukuk Muhakemeleri Kanunu belge kavramını, "çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları" şeklinde genişletmiştir (HMK. m. 199). Görüldüğü üzere, bu tanım, e-belgeyi ihtiva etmektedir. Anılan maddenin gerekçesine göre, "farklı bilgi taşıyıcıları belirtilmek suretiyle bu konudaki gelişmelere imkân tanıyacak bir tanımlama" tercih edilmiştir. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu da, belge kavramını aynı genişlikte tanımlamaktadır (m. 3/d). E-belge, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Adi senetlerin ispat gücü" ve "Tarafların belgeleri ibrazı zorunluluğu" başlıklı maddelerinde de düzenlenmiştir (HMK. m. 205, 219). İsviçre Usul Hukuku'nda da, "Tanımlar (Définition)" başlıklı hükümde, belge kavramı, ileri sürülen vakıaları ispata yarayan her türlü yazılı dokümanları, resim ve planları, fotoğrafları, filmleri, analog ve elektronik verileri kapsamaktadır (CPCS. art. 174).

C. BELGELENDİRME FONKSİYONU AÇISINDAN

E-tebligat, tebliğ olgusunun belgelendirilmesi açısından değerlendirildiğinde, karşılaşılan en önemli fark, tebliğ zarfı ve tebliğ mazbatasının ortadan kalkması; ayrıca davetiye ve ihbarname denilen evraklardaki başlıkların değişmesidir (Teb. K. m. 23/1-7, 9; Teb. Tüz. m. 10-12, 33-35).

Doktrinde e-tebligatın belgelendirilmesine ilişkin kademeli bir tarif bulunmaktadır. Bu tarife değinilmelidir: tebligatı çıkaran merciinin internet yoluyla tebligat yapmasıyla eş zamanlı olarak muhatabın cep telefonuna tebligatı bulunduğuna dair mesaj atılması; muhatabın e-posta adresinde yer alan ve tebligat teşkil eden e-postayı açmasıyla eş zamanlı olarak tebligatı çıkaran mercie tebligat alındı bilgisinin ulaşması[51].

Yukarıda, e-tebligat teşkil edecek matbu e-posta kopyalarının, Tebligat Tüzüğü'ne ekli ihbarname, davetiye ve mazbata formlarının örnek alınması suretiyle oluşturulacağı öngörülmüştür. Burada, en büyük değişikliğin belgelendirme fonksiyonu bakımından büyük önem arz eden mazbata formunda gerçekleşeceği eklenmelidir. Mazbata denilen bir belgeye e-tebligat mertebesinde ihtiyaç kalmamıştır. Gerçekten, adres kayıt sisteminde kayıtlı olan adrese e-tebligat yapıldığına dair gönderildi, iletildi ve alındı kayıt ve mesajları, tebliğ mazbatasının yerini almaktadır (Teb. K. m. 23/8; Teb. Tüz. 33-35). Her hâlde, alındı ve iletildi mesajlarında, taahhüt numarası yerine, e-posta tarih ve numarası kullanılacak; tebellüğden imtina, hizmetli veya yetkiliye tebliğ, tebliğ memurunun imzası gibi e-tebligatın doğasına aykırı başlıklar kalkacaktır.

E-postaların elektronik adresin yanlış yazılması dolayısıyla ulaşmaması durumunda e-posta depo sunucusu (mail box server) tarafından tebliği çıkaran mercie iletilen hata mesajı (failure message), tebliğ olgusunun gerçekleşmediğini belgeleyecektir. Böylece, tebliğ mazbatasının eksik veya yanlış düzenlenmesinden doğan adaletsizlikler ve mazbatanın geri dönmesinin beklenmesinden kaynaklanan gecikmeler giderilecektir[52]. Ayrıca, İsviçre Hukuku'nda her türlü elektronik belgenin pdf formatında (au format PDF) düzenlenmesi ve gönde-

[51] Ruhi, Yurt Dışına Yapılan Tebligat, s. 540.

[52] Tebligat parçasının tebliği çıkaran mercie çok geç dönmesinin, tebligat hukuku açısından uygulamada ortaya çıkan başlıca sorunlardan biri olduğu yönünde bkz. Muşul, Tebligat, s. 8. Amerikan uygulamasında, adliyelerde elektronik bürolar kurulmuştur. Norveç uygulamasında elektronik bilgi aktarımı adaletin gecikmesine engel olmaktadır (Özbek Mustafa, Adalet Konseyince Adalet Hizmetlerinin Etkinliğinin Artırılması İçin Öngörülen Tedbirler, 7.11.2011 tarihinde www.turkhukuksitesi.com/makale_807.htm adresinden erişildi). Amerika'da bazı eyaletlerde, avukatların internet aracılığı ile dava açması mümkündür (Alptürk, s. 102). "Mevcut kanunumuzda elektronik posta konusunda bir düzenleme bulunmadığı; gelişen teknolojiyle uyumlu olarak yeni yasal düzenlemeler yapıldıkça, teknik imkânlarının devlet dairelerine sağlandıkça, tebligatlardaki gecikme ve adaletsizliklerin büyük ölçüde halledileceği yönünde bkz. Ermiş, s. 14.

rilmesi hükme bağlandığından, Türk Hukuku'nda da benzeri formatın tercih edileceği beklenebilir (OCE. art. 6).

IV. SONUÇ

E-tebligatın, teslim, bilgilendirme ve belgelendirme fonksiyonları açısından, elektronik olmayan tebligata oranla, kalıcı hiçbir dezavantajı olmadığı; aksine birçok avantajı bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. E-tebligatın, muhatap dışında, ilgisi ve yetkisi olmayan kişilere tebligat yapılmasını engelleyeceği; iş gücü, zaman ve masraf açılarından önemli faydalar sağlayacağı açıktır. "Kâğıtsız tebligat ortamında, bilgi ve belge alışverişi anlık denilebilecek kısa sürelerde gerçekleşmektedir". Böylece, adli tıp raporlarının dosyaya erişmesi, temyiz makamına dilekçelerin ulaşması çabuklaşacaktır. Temyiz yargılamasında, asıl dosyanın temyiz makamına gönderilmesine ve muvakkat dosya tutulmasına gerek kalmayacaktır. Dosyanın hızlı ve sağlıklı bir biçimde tekemmül etmesi sağlanacaktır[53]. Gerçekten, e-tebligat, zaman bakımından, ancak celse esnasında tebligatla kıyaslanabilir (Teb. K. m. 36; Teb. Tüz. m. 56). E-tebligat, elektronik kontrolle insan unsurundan kaynaklanan hataların en aza indirilmesini ve yapılan yanlışlıkların daha işlemi yaparken anında görülebilmesini sağlayacaktır[54]. Para ve iş gücünden tasarruf noktasında, fizibilitesi en yüksek tebligat yöntemidir.

Elektronik Tebligat Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesiyle, isteğe bağlı e-tebligatın, gerçek kişilerce tercihe şayan karşılanacağı düşünülmektedir. Konuyu tüm ayrıntılarıyla düzenleyen Elektronik Tebligat Yönetmeliği, gerçek kişilerin elektronik tebligat çekincesini büyük ölçüde hafifletecektir. Zamanla, internet dışındaki tebligat aracılarına rağbetin azalacağı öngörülebilir. Teslim ve bilgilendirme fonksiyonlarındaki avantajların, yargılamayı hızlandıracağı; taraf, şahit ve bilirkişilerin yargılamaya katılımlarını arttıracağı dikkate alındığında, yargılamada somut olay adaletine daha çok yaklaşılacağı öngörülebilir. Ancak e-tebligata geçiş aşamasında, hazırlık çalışmalarında, araştırmacıdan öğrenciye, fiil ehliyetini haiz olan her Türk vatandaşının, öncelikle, e-devlet şifresi edinmeye; ayrıca, kayıtlı e-posta adresi edinmeye özendirilmesi gereklidir. Bunun için, ucuz, hızlı ve güvenilir internet hizmeti sunumunda devlet öncülük etmelidir[55]. Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü tarafından

[53] Kökçam Mustafa, UYAP Uygulamaları, Mevzuattaki Gelişmeler ve E-İmza, Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı, 08.01.2008-11.01.2008, Bilişim ve Hukuk, C. 2, 1. Baskı, Ankara, 2009, s. 504-513, s. 506.

[54] Kökçam, s. 506.

[55] Demirel Demokaan, E-devlet ve Dünya Örnekleri, Sayıştay Dergisi, S. 61, s. 83-118, s. 104, 11.11.2011 tarihinde www.sayistay.gov.tr/dergi/icerik/der61m6.pdf adresinden

gerekli alt yapının hazırlanması; e-devletin tapu sicili ve ticaret sicili ayaklarının tamamlanması; adli işlerde elektronik veri alışverişi sağlayan Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde[56] alt yapının güçlendirilmesi zaman alacaktır. Esasen UYAP sistemi, bugünler öngörülerek yüksek veri depolama kapasitesiyle donatılmıştır. Ancak yüksek hacimli verinin yönetilmesi şu ana kadar problem teşkil etmiştir[57]. Anılan işler tamamlandığında ve sorunlar aşıldığında, e-tebligatın avantajlarının belirginleşeceği ümit edilmektedir.

erişilmiştir.

[56] UYAP sisteminin mevcut alt yapı bilgisi yanı sıra, gelecekte temin edilmesi öngörülen "Donanım Temini Aşamaları" hakkında ayrıntılı bilgilere 7.11.2011 tarihinde www.uyap.gov.tr/tanitim/altyapi.html adresinden erişildi.

[57] Yazıcı Ali, Bilişim Teknolojileri Açısından UYAP, Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı, 08.01.2008-11.01.2008, Bilişim ve Hukuk, C. 2, 1. Baskı, Ankara, 2009, s. 453-464, s. 458.

KAYNAKÇA

I. ESERLER

Alangoya Yavuz H./Yıldırım Kâmil M./Yıldırım Deren Nevhis, Medenî Usul Hukuku Esasları, 8. Baskı, İstanbul, 2011.

Alptürk Ercan, Elektronik Ticaretin Hukuku ve Vergilendirilmesi, İstanbul, 2005.

Batı E. Hilal, Nitel Araştırma Yöntemleri, s. 1-60, s. 23, 24, 26, 7.11.2011 tarihinde halksagligi.med.ege.edu.tr/seminerler/2003-04/NitelArastirmaYontemleri_HB.pdf adresinden erişildi.

Birkök Mehmet Cüneyt, Eğitim bilimlerinde yeni araştırma araçları ve katkıları: Niteliksel (kalitatif) analiz yazılımları ve ATLAS.ti örneği, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, C. 5, S. 2, Y. 2008, s. 1-8, 7.11.2011 tarihinde www.insanbilimleri.com/ojs/index.php/uib/article/download/564/319 adresinden erişildi.

Çelik Lamih M., Yargı Kararları Işığında Tebligat Uygulamaları, 7.11.2011 tarihinde www.turkhukuksitesi.com/makale_375.htm adresinden erişildi.

Deliduman Seyithan, Tebligat Hukuku Bilgisi, 1. Baskı, Ankara, 2002.

Demirel Demokaan, E-devlet ve Dünya Örnekleri, Sayıştay Dergisi, S. 61, s. 83-118, s. 104, 11.11.2011 tarihinde www.sayistay.gov.tr/dergi/icerik/der61m6.pdf adresinden erişilmiştir.

Ermiş Emre Çetin, Tebligat Hukuku, s. 1-14, s. 2, 3, 7.11.2011 tarihinde www.hinis.adalet.gov.tr/tebligathukuku.doc adresinden erişildi.

Güçlü Yaşar, Tebligat Hukuku, s. 1-90, s. 2, 7.11.2011 tarihinde www.hud.gen.tr/newsready.asp?id=511 adresinden erişildi.

Kaçak Nazif, Tebligat Kanunu Şerhi ve Tüm Yönleriyle Tebligat, 1. Baskı, Ankara, 2004.

Kökçam Mustafa, UYAP Uygulamaları, Mevzuattaki Gelişmeler ve E-İmza, Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı, 08.01.2008-11.01.2008, Bilişim ve Hukuk, C. 2, 1. Baskı, Ankara, 2009, s. 504-513.

Kuru Baki/Arslan Ramazan/Yılmaz Ejder, Medenî Usul Hukuku, 21. Baskı, Ankara, 2010.

Muşul Timuçin, Medenî Usul Hukuku (Temel Bilgiler), 2. Baskı, Ankara, 2009 (Temel Bilgiler).

Muşul Timuçin, Tebligat Hukuku, 2. Bası, İstanbul, 2008 (Tebligat).

Özbek Mustafa, Adalet Konseyince Adalet Hizmetlerinin Etkinliğinin Artırılması İçin Öngörülen Tedbirler, 7.11.2011 tarihinde www.turkhukuksitesi.com/makale_807.htm adresinden erişildi.

Özmen E. Saba, "Telefaks Cihazları (Faksimilie) İle Gönderilen İrade Beyanlarının Medenî Hukuk ve Usul Hukuku Açısından Sonuçları", ABD, Y. 1990, S. 1, s. 72-84.

Pekcanıtez Hakan/Atalay Oğuz/Özekes Muhammet, Medenî Usul Hukuku Temel Bilgiler, 4. Bası, Ankara (Temel Bilgiler).

Pekcanıtez Hakan/Atalay Oğuz/Özekes Muhammet, Medenî Usul Hukuku, 12. Baskı, Ankara, 2011 (Medenî Usul Hukuku).

Postacıoğlu E. İlhan, Medenî Usul Hukuku Dersleri, Altıncı Bası, İstanbul, 1975.

Ruhi Cemal Ahmet, Tebligat Hukuku, 4. Baskı, Ankara, 2006 (Tebligat Hukuku 2006).

Ruhi Cemal Ahmet, Tebligat Hukuku, 6. Baskı, Ankara, 2008 (Tebligat Hukuku 2008).

Ruhi Cemal Ahmet, Türkiye'den Yurt Dışına Yapılan Tebligat, AÜEHFD, C. VII, S. 1-2 (Haziran 2003), s. 523-540, 7.11.2011 tarihinde http://hukuk.erzincan.edu.tr/dergi/makale/2003_VII_25.pdf adresinden erişildi (Yurt Dışına Yapılan Tebligat).

Stadler Astrid, Uluslararası Tebligatta Biçimselliğin Prosessual Hakkaniyete Önceliği?, Çeviren: Ruhi Cemal Ahmet, e-akademi Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık Internet Dergisi, Kasım-2003, S. 21, s. 1-13, s. 10,

7.11.2011 tarihinde www.e-akademi.org/makaleler/acruhi-4.htm adresinden erişildi.

Şenyüz Doğan, Vergi Usul Hukukunda Tebligat, 2. Baskı, Bursa, 1997.

Tutumlu Mehmet Akif, Medeni Usul Hukuku Sorunları, C. 1, 3. Baskı, Ankara, 2010.

Uyar Talih, İcra Hukukunda Tebligat, İBD, Y. 2004, S. 2, s. 602-640.

Yazıcı Ali, Bilişim Teknolojileri Açısından UYAP, Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı, 08.01.2008-11.01.2008, Bilişim ve Hukuk, C. 2, 1. Baskı, Ankara, 2009, s. 453-464.

Yılmaz Ejder/Çağlar Tacar, Tebligat Hukuku, 3. Baskı, 1999, Ankara (Tebligat Hukuku 1999).

Yılmaz Ejder/Çağlar Tacar, Tebligat Hukuku, 5. Baskı, 2007, Ankara (Tebligat Hukuku 2007).

Yılmaz Ejder, Kamulaştırma Kanunundaki Tebligat Hükümleri ve Tebligat Kanununun Genellik Niteliği, s. 79-102, 7.11.2011 tarihinde http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/303/2858.pdf adresinden erişildi (Kamulaştırma).

II. WEB SİTELERİ

http://dergiler.ankara.edu.tr/

http://hukuk.erzincan.edu.tr

www.admin.ch/

www.alomaliye.com

www.bfm.admin.ch

www.barobirlik.org.tr

www.e-akademi.org.

www.engelliler.biz/forum/content/

www.hinis.adalet.gov.tr

www.hud.gen.tr

www.insanbilimleri.com

www.kgm.adalet.gov.tr

www.legifrance.gouv.fr

www.mevzuat.adalet.gov.tr

www.newpageflip.com/

www.sayistay.gov.tr

www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss393.pdf

www.turkhukuksitesi.com

www.uyap.gov.tr

www.yargitay.gov.tr

KISALTMALAR

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
art	: Article (Madde)
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
Bkz	: Bakınız
C	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CPCF	: Fransız Medeni Usul Kanunu
CPCS	: İsviçre Medeni Usul Kanunu
E	: Esas
e-tebligat	: Elektronik tebligat
e-posta	: Elektronik posta
ETYT	: Elektronik Tebligat Yönetmeliği Taslağı
HD	: Hukuk Dairesi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
K	: Karar
m	: Madde
OCE	: Elektronik İletişim Hakkında Yönerge
s	: sayfa
S	: Sayı
T	: Tarih
Teb. K.	: Tebligat Kanunu
Teb. Tüz.	: Tebligat Tüzüğü
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
Y	: Yıl
Yarg	: Yargıtay
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
ZPO	: Alman Medeni Usul Kanunu